

Kulturdepartementet
Postboks 8030 Dep
0030 Oslo

Oslo, 14. august 2014

Ref. 14/2284

Innspill til utredning om kunstnerøkonomi

Vi takker for muligheten til å komme med innspill. I denne høringsuttalelsen ønsker vi å se på noen punkter som har stor betydning for bedre næringsutvikling på vårt felt.

Komponistenes næringskjede består av komponeringsarbeidet (oppdrag fra bl.a. orkestre, kor, ensembler og solister), vederlag for framføring og inntekter fra salg av noter og innspillinger (plater og lydfiler). I tillegg er komponisten ofte med på markedsføring (formidling) og tilrettelegging for framføring. For å kunne leve av sitt yrke, er komponistene avhengige av en sterk kulturell infrastruktur der den skapende næringskjeden gis utviklingsmuligheter. I tiden fremover er det behov for et større fokus på innhold og kvalitet. Vi trenger bedre system for formidling, flere bestillere av musikk og økt bruk av komponistenes verker. Norge har en bred vifte av konsertarrangører, scener for framføring og festivaler. På den ene siden har vi de offentlig finansierte kulturinstitusjonene, og på den andre aktørene i det stadig voksende frie profesjonelle feltet.

Det frie feltet gir flest oppdrag for komponistene. På musikkområdet har det vokst frem et betydelig antall nye fremføringsarenaer og festivaler. Livescenen genererer mye energi og er i stadig vekst og utvikling. Dette er gledelig fordi det vitner om et kulturliv i vekst og utvikling. Samtidig er det urovekkende fordi det øker presset på tilskuddsordningene som utfordres av at stadig nye aktører på høyt profesjonelt nivå kommer til.

Komponistene er også selv en del av det frie feltet. Det finnes ikke faste ansettelse for komponister, og de fleste komponister innen kunstmusikkfeltet har begrensede muligheter for egeninntjening. Mens utøvere og artister ofte har inntekter både som skaper og utøver, har de komponistene vi representerer ikke de samme mulighetene.

På samme tid yter komponistene et svært viktig bidrag for en rekke utøvere og institusjoner. Mange er helt avhengige av innovasjon på kunstmusikkfeltet for at feltet ikke skal miste sin relevans. Om kretsløpet skal fungere, må alle ledd sikres rimelige vilkår for samspill og medvirkning. Dersom et ledd i næringskjeden svikter, f. eks. gjennom minsket tilskudd til bestillingsverk eller at bidragene til formidlingsapparat og arrangører blir for små, får det konsekvenser for helheten. Ikke bare for komponistene, men også for musikerne, ensemblene, festivalarrangørene, de store institusjonene og ikke minst for publikum.

Bestillingsverk, vederlag for fremføring og stipend utgjør sentrale deler av inntektsgrunnlaget for komponistenes kunstneriske arbeid. Royalties fra platesalg og vederlag fra kringkasting har derimot vært synkende i flere år. Å styrke entreprenørskap blant komponistene og øke etterspørselen etter norsk musikk blir derfor ekstra viktig.

Hovedvirkemiddelet for det frie feltet er Norsk kulturråd som forvalter Norsk kulturfond. Kulturrådet har mange gode ordninger som er tilpasset det frie profesjonelle feltet. Et godt grep vil være å styrke rådets tilskuddsordninger ved å øke de statlige avsetningene til fondet slik at de kan komme flere kunstnere til gode. Bestillingsverk og støtte til innspilling er velfungerende ordninger som er spesielt viktig for komponistene. Regelverket bør også forenkles, slik at etablerte institusjoner kan bruke mindre tid på rapportering. Dette kan gjøres ved at grensen for krav om prosjekt revisjon økes og fjernes for aktører som uansett leverer revisjonsrapport for hele virksomheten. Det bør også være mulighet for å gi flerårig støtte til institusjoner på Post 74.

Den siste tiden har vi sett flere tiltak som vi tror vil ha stor betydning for å styrke næringspotensialet. Et nasjonalt kompetansesenter for kulturnæringer har mange fordeler, og vi tror på nytteverdien av å samle kunnskap fra mange ulike felt under ett tak. Det er stor overføringsverdi mellom kulturnæringene, og stadig oftere ser vi kreative måter å samarbeide på tvers av kunststartene. Samtidig kan det være vanskelig for et stort kompetansesenter å ivareta hele bredden, og vi har derfor behov for tiltak som Kulturrådets støtteordning for samlokaliseringer og samarbeid i nettverk for kulturnæringsaktører. Å gi aktørene mulighet til selv å prøve ut ideer og strategier, samt bidra til evalueringsprosesser, gir nødvendig dybde og kompetanse som også sikrer næringspotensialet i flere kunstsjangre.

Norge har en rekke selvstendige utdanningsmuligheter innen kulturnæring, men vi savner et større fokus på bransjekunnskap i kunstutdannelsen. Kunstnere trenger mer innsikt i muligheter i bransjen, samt innsikt i næringspotensialet. Kanskje bør de se seg ut konkrete muligheter allerede i studietiden, slik at overgangen til yrkeslivet blir enklere. Dette trenger ikke nødvendigvis være store fag, men gjerne grunnleggende kurs eller etterutdanningsmuligheter. Næringslivet må få øynene opp for betydningen av et kulturelt innhold, og kunstnere må også forstå hvilke muligheter som ligger i en tett dialog med næringslivet.

Komponister er først og fremst avhengige av et godt produkt, verk av høy kvalitet, dersom de skal lykkes i et internasjonalt marked. De trenger muligheten til å fordype seg og dyrke nisjer. Dagens ordning med arbeidsstipend for både yngre og etablerte kunstnere gir en unik mulighet til forskning og innovasjon på kunstmusikkfeltet. Dagens stipendordninger bidrar til å sikre en bredde, slik at kulturnæringer med mindre mulighet for egeninntjening, men med stor kulturbetydning, også kan eksistere i framtiden.

For alle som skaper musikk, er det avgjørende at musikken spilles. Vi er et lite land, og skal vi klare å bygge opp nivået blant norske skapende kunstnere, må det finnes muligheter både i innlandsmarkedet og utenlandsmarkedet. Det er ikke nok å sette klare mål til eksport av åndsverk alene, man må se på innland og utland samlet.

Det spilles alt for lite norsk musikk i Norge i dag. Ifølge TONO ligger norskandelen av musikk salget gjennom strømmetjenestene på ca. 12%. Ser man på Finland, ligger den nasjonale andelen på over 50%. Det at norskandelen er så lav gjør at store inntekter

forsvinner ut av landet. Markedet domineres av internasjonale hit-er, og vi trenger tiltak som sikrer en større bredde av norsk musikk jf. de tiltak som ble fremmet i Nordgård-rapporten (publikasjonskode V-0963 B). Det må settes krav til norskandel i radio, også ved overgangen til DAB. Medietilsynets allmenkringkasterrapport for kringkastingsåret 2013 viste flere brudd på kravet om norskandel, og at mye av det norske som spilles, spilles om natten når det er få lyttere. Medietilsynet sier videre at de smalere innholdstilbudene kan trenge et eget vern.

Norsk Komponistforening anbefaler at det stilles tydelige krav til norskandel og nyskaping i de store statsstøttede institusjonene og orkesterselskapene. Komponistforeningen offentliggjorde i 2011 en rapport som viste at norske orkestre spilte svært lite (i underkant av 10%) norsk musikk. Andelen nyskrevet norsk musikk var tilsvarende enda lavere (under 1%). Den siste tiden har vi derimot sett flere lovende tiltak som vi håper videreføres. Vi ønsker spesielt å trekke frem Oslo-Filharmoniens komponistprofil, Bergen Filharmoniske Orkestres satsinger på nye verk i kommende jubileumssesong og *Ja, vi elsker*-prosjektet som er en felles konsertserie for de profesjonelle orkestrene i Norge i anledning 200-års jubileet for Grunnloven. Dette er prosjekter som genererer mange bestillinger, og ikke minst framførelser. Programrådene må i større grad tenke nytt, og de store institusjonene bør samarbeide mer med hverandre og med lokale kulturarrangører. Vi er avhengige av at ensemblene tar med seg ny norsk musikk når de reiser utenfor landets grenser. Alt for ofte ser vi at ny norsk musikk uteblir når de beste artistene er på turné.

Som tidligere nevnt er det viktig å se på eksportsatsingen og innlandssatsingen samlet. Vi har fått et løft på eksport av musikk gjennom Music Norway, og Nasjonalbibliotekets satsing på noter vil være et viktig skritt for å sikre formidling av norsk kunstmusikk. Det som mangler er en gjennomarbeidet metodikk for innsalg av komponister. Det har vist seg at kunstmusikkfeltet krever en helt annen metodikk enn populærmusikk, og selv med en årelang tradisjon med orkestermusikk, vet vi fortsatt lite om hva som trengs for å gi en komponist et gjennombrudd. Et positivt tiltak er INTRO komponist-ordningen som ledes av Music Norway og foregår i samarbeid med nyMusikk, Ultimafestivalen og Norsk Komponistforening. Dette er et tiltak som skal sikre at unge lovende komponister får hjelp til å etablere seg i et internasjonalt marked. Ordningen bør styrkes slik at flere kan tas opp i ordningen.

Folketrygdloven bør endres slik at reglene for sykepengen til personer med kombinerte inntekter blir mer rettferdige. Med dagens regelverk gis sykepengen med 65% på grunnlag av samlet inntekt. Dette kan slå uheldig ut, spesielt om man har høy frilansinntekt. Svært få komponister har mulighet til å livnære seg av kompositorisk virke alene, og vår yrkesgruppe er derfor spesielt utsatt. Mye tyder på at det er praktiske problemer som gjør at det ikke er mulig å endre regelverket over natten. Det er derfor behov for å parallelt se på midlertidige løsninger.

Vi anbefaler også at det innføres minstefradrag for selvstendig næringsdrivende. I dag er det en klar forskjellsbehandling mellom næringsdrivende og lønnskavere. Lønnskavere har de siste årene fått stadig lettelse i beskatningen som følge av økte minstefradrag, uten at tilsvarende lettelse er gitt til næringsdrivende. Dette rammer spesielt skapende kunstnere som i liten grad har mulighet for fast ansettelse.

Oppsummering

- **Komponistenes næringskjede og det frie feltet**
Komponistene er en del av det frie feltet og har sin hovedinntekt fra bestillingsverk (oppdrag) og vederlag for framføring. Komponistene er innholdsleverandører for musikere, institusjoner og publikum.
- **Øk de statlige tilskuddene til Norsk kulturfond og gjør regelverket enklere**
Det er behov for større statlige avsetninger til Norsk kulturfond. Regelverket for rapportering kan gjøres enklere ved å øke grensen for krav om prosjektrevisjon og fjerne kravet om prosjektrevisjon for organisasjoner som allerede leverer revisjonsrapport for hele virksomheten.
- **Viderefør Kulturrådets støtteordning for kulturnæringer**
I tillegg til et kompetansesenter, trenger vi ordninger som stimulerer til gründervirksomhet i kulturnæringene.
- **Mer bransjekunnskap i kunstutdannelsen**
Kunstnere har behov for å lære hvordan de kan jobbe sammen med næringslivet. Dette bør være en del av kunstutdannelsen.
- **Styrk forskning og innovasjon gjennom gode arbeidsstipend**
Komponister er forskere som trenger mulighet til fordypning og innovasjon.
- **Øk norskandelen og still krav til nyskaping i de store statsstøttede institusjonene**
Programrådene i orkestrene må i større grad tenke nytt, og de store institusjonene bør samarbeide mer med hverandre og lokale kulturarrangører. Ensemblene må også bli flinkere til å ta med ny norsk musikk på turné.
- **Still tydelige krav til norskandel i NRK**
Det at norskandelen er så lav gjør at store inntekter forsvinner ut av landet. Det må stilles krav til norskandel i radio og TV.
- **Styrk ordninger som INTRO komponist-ordningen**
Kunstnere trenger muligheter til å etablere seg nasjonalt og internasjonalt.

- **Endre folketrygdloven om beregning av sykepenger for frilansere med både lønnsinntekt og næringsinntekt - etabler midlertidig løsning**
Dagens ordning er urettferdig for de som lever av kombinert inntekt. Vi trenger midlertidige løsninger til dette problemet er løst.
- **Innfør minstefradrag for selvstendig næringsdrivende**
Svært mange kunstnere er selvstendig næringsdrivende og bør ha tilsvarende skattelette som lønsmottakere.

Med vennlig hilsen
Norsk Komponistforening

Åse Hedstrøm,
styreleder